

El passat sobirà sedueix la Savoia

Alguna cosa es mou a França, i la Savoia n'és un exemple. En aquest petit país alpí s'han desenvolupat en els últims temps uns moviments de caràcter decididament regionalista i nacionalista que tenen en comú la seducció per l'innegable passat sobirà i independent de la Savoia. Una terra amb forta personalitat històrica i lingüística.

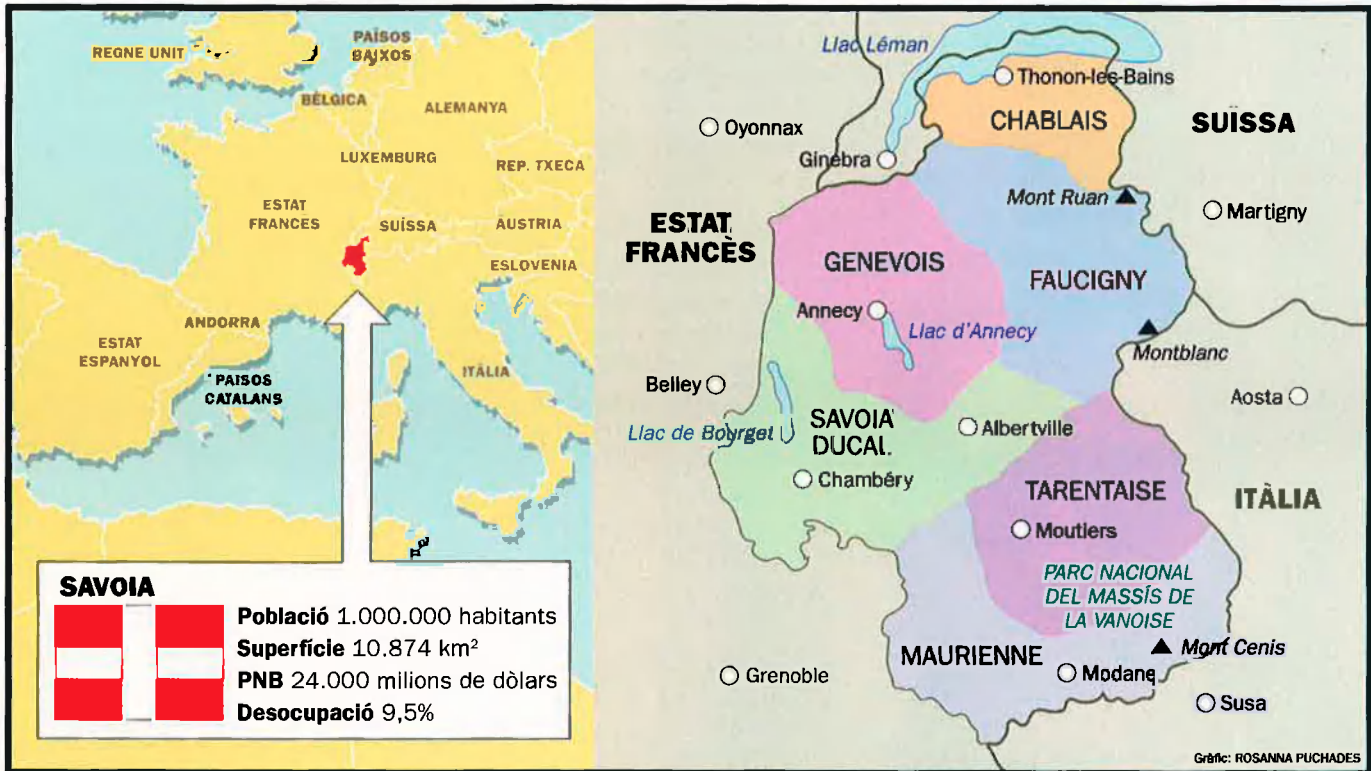
Tot i que per a molts el nom de Savoia remet només a l'antiga dinastia reial del mateix nom, que va proporcionar fins i tot un monarca d'efímer regnat a Espanya, Amadeu I, la veritat és que la Savoia és molt més que això. Les reivindicacions dels savoians han pres una forta embranzida en l'última dècada i tenen a veure amb la lenta però gradual recuperació d'una consciència col·lectiva com a poble, que semblava en estat gairebé letàrgic. Amb menys ressò mediàtic i sent força més desconeguts a escala internacional que altres pobles minoritzats a l'hexàgon francès, els diversos moviments savoianistes han obtingut bons resultats electorals.

L'any 1971, en un context d'una certa revifalla de les cultures minoritàries de França, va néixer el Mouvement Région Savoie (MRS), que plantejava, i encara planteja, una regió savoiana diferenciada de la de Roine-Alps, que englobés els dos departaments –Savoia i Alta Savoia– en què actualment es troben dividides les terres savoianes, amb la ciutat de Chambéry com a capital. Aquests plantejaments han estat superats amb escreix amb l'aparició en escena l'any 1994 de la Lliga Savoiana. Aquesta formació de caràcter nacionalista i declaradament independentista vol recuperar la sobirania per a la Savoia, perduda fa només 141 anys.

Les relacions entre totes dues formacions van ser tenses fins al 1999, quan uns canvis en la direcció del MRS van permetre un diàleg més fluid amb els

independentistes de la Lliga. El canvi d'actitud del MRS podria tenir molt a veure amb el més gran pes específic aconseguit per la Lliga a partir de les eleccions regionals del 1998, quan va superar clarament els resultats obtinguts pel MRS.

Un tractat controvertit. Aquest petit país dels Alps de només 10.874 km² i un milió escàs d'habitants és dipositori d'una llarga història com a territori independent al voltant de la casa reial. De fet, la Savoia es va incorporar definitivament a França el 1860 en un controvertit procés d'annexió cada vegada més qüestionat pels sectors nacionalistes savoians per les seves presumptes irregularitats. Pel Tractat de Torí, el comte de Cavour va cedir la Savoia i Niça a la França de Napoleó III com a compensació per l'ajut francès a la reunificació italiana. El 1996 el secretari general de la Lliga Savoiana, Patrice Abeille, va denunciar "la falsificació de la història de Savoia" i va invocar la caducitat del Tractat de Torí per l'incompliment francès d'alguns dels seus preceptes. Segons aquest tractat, la Savoia hauria d'haver esdevingut una zona franca lliure de molts impostos a la vegada que un territori neutral exempt de la presència de tropes franceses com a *conditio sine qua non* per poder-se incorporar al país gal. Per a la Lliga, ambdós aspectes del tractat van ser violats per l'estat francès des del 1919. A més, pels nacionalistes savoians el plebiscit que el tractat estipulava per

ratificar l'annexió va tenir lloc sota una ocupació militar francesa *de facto* i una pressió profrancesa de l'església que van alterar notòriament les condicions de neutralitat que un procés d'aquest tipus requeria. Amb aquests condicionants, denuncia la Lliga, no resulta gens estrany que els partidaris de l'annexió a França obtinguessin un aclaparador resultat "a la búlgara" d'un 99,8% dels vots. Sobre el procés recauen més sospites: en moltes localitats es van comptabilitzar més vots emesos que votants censats. En d'altres, les butlletes contràries a l'annexió van desaparèixer.

La llengua i la idea d'Arpitània.

La reivindicació de la llengua és un dels aspectes més destacats dels moviments savoians. Els parlars de la Savoia pertanyen a la llengua abans coneguda com a francoprovençal i que els especialistes prefereixen ara anomenar arpità. La denominació francoprovençal té cada cop menys adeptes perquè connota la idea d'un cert aiguabarreig d'elements francesos i provençals que no té res a veure amb la realitat.

Si bé és cert que l'arpità, com a llengua gal·loromànica, té aspectes que l'a-

proximen a totes dues llengües veïnes, no hi ha base científica per vincular-la al conjunt de les *langues d'oïl*, com tampoc a la llengua d'oc. L'arpità té, doncs, una clara personalitat pròpia, amb un àmbit lingüístic que ultrapassa amb escreix el territori de la Savoia (Savouè en arpità). El seu domini s'endinsa a Itàlia per la vall d'Aosta (Ôta), on gaudeix d'una relativa presència i vitalitat i per altres tres valls alpines del Piemont.

A Suïssa, els cantons oficialment francòfons són de fet de parla arpitàna. Dins de territori francès també es parla l'arpità a la meitat nord del Delfinat, part del Franc Comtat, a la Bressa, a la Forez i a les regions de Lió (Lion), Saint Etienne (Sant Etiève) i Grenoble (Grenòblo). Tant a Suïssa com a França l'arpità viu en una situació diglòssica extrema i pateix un procés galopant de substitució lingüística pel francès que amenaça seriosament la seva pervivència. La seva situació és crítica, fins i tot més preocupant que la de l'occità. La llengua resta fonamentalment com a vehicle de la pagesia de més edat. A les ciutats ha estat progressivament bandejada i això l'ha privat de la necessària tradició literària.

Segons la investigadora Àngela Cotano, autora del llibre *Les llengües minoritzades d'Europa* (Ed. 3 i 4, 2000) l'arpità avui és parlat per unes 350.000 persones a França, Suïssa i Itàlia. El desenvolupament del turisme de muntanya i dels esports d'hivern —a Albertville (Arbetvila) es van celebrar els Jocs Olímpics d'Hivern del 1992— no han jugat tampoc a favor de la preservació de la llengua.

L'arpità és l'idioma d'un conjunt de pobles diversos que semblava que no havien creat cap consciència unitària. La gran varietat de dialectes i parles locals podria haver afavorit aquest procés. Aquesta tendència fragmentària, però, està començant a ser qüestionada amb l'aparició de veus que reclamen una certa comunitat arpitàna. Segons François Cancalon, membre de la Lliga Savoiana, la reivindicació d'Arpitània té dos vessants: un, més aviat cultural i lingüístic, i l'altre, més polític, especialment vigent a la vall d'Aosta, des d'on es reivindica un país arpità que podria arribar a incloure també antigues possessions de la casa de Savoia, com el Piemont.

Sergi Ribot